

Utslippskutt i norske kommuner. Hvilke sektorer er spesielt viktige?

Norske kommuner er forskjellige, i størrelse, lokasjon, sentralitet og type næringsliv. Dermed er det også stor variasjon i type utslipp og hvilke tiltak og virkemidler som trengs for å kutte utslipp. Samarbeid med ulike forvaltningsnivåer og næringsliv er avgjørende.

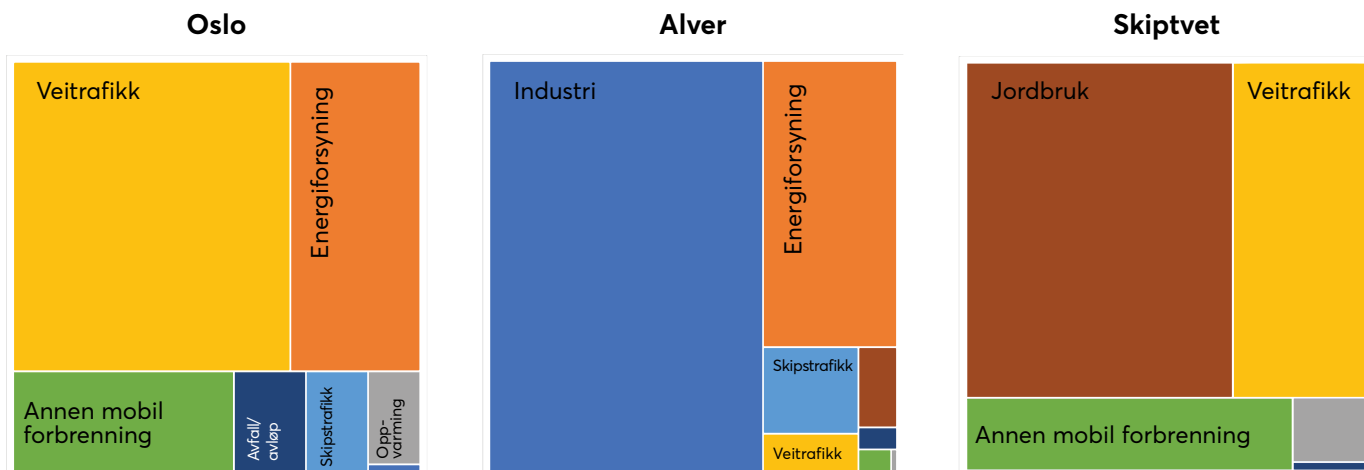
Klimagassutslippene i den enkelte kommune vil ofte skille seg fra de nasjonale utslippene. Her er tre forskjellige kommuner med ulike utslipp:

Oslo: Har få, men store utslippskilder. **Veitrafikk** er aller størst. Det gjelder også mange andre kommuner. Som storby har Oslo lite utslipp fra **jordbruk** og lite med **industri**. Andre store kilder er **energiforsyning** (egentlig avfallsforbrenningsanlegg) og **annen mobil forbrenning** (bruk av fossile brensler på byggeplasser).

Alver: **Industriaktiviteten på Mongstad** dominerer fullstendig utslippet i kommunen, som er prisgitt aktivitetsnivået her og hvilke tiltak som gjøres.

Skipstrafikk er også en ganske stor utslippskilde, som i mange kystkommuner. Mye av utslippene kan da være fra gjennomgående trafikk.

Skiptvet: En kommune som domineres av utslipp fra **jordbruket** og delvis av **veitrafikk**. Dette er situasjonen for mange distriktskommuner uten særlig mye industri eller annen utslippsintensiv aktivitet.

Fordelingen av utslipp fra tre veldig forskjellige kommuner i 2021. Kilde: Miljødirektoratet.

Mange kommuner har mer ambisiøse klimamål enn vi ser på nasjonalt nivå, men det skyldes ofte at det er lettere å kutte utslipp lokalt. I mange kommuner er veitrafikk en veldig stor sektor, og her skjer det en omlegging nå, blant annet ved at Norge er verdensledende i elektrifiseringen.

Ulik rollefordeling

Hva kan kommunene og fylkeskommunene gjøre? Ikke så mye, men de kan påvirke gjennom flernivåstyring og mangfoldig samarbeid, samt at de har viktige virkemidler igjennom arealmyndighet og som store innkjøpere av tjenester og varer.

Tiltak, virkemidler og påvirkningsmuligheter

Kommunene ønsker å bedre utnytte dagens mulighetsrom til å gjennomføre tiltak. Da er det nyttig å hente inspirasjon fra hverandre. Samarbeid på tvers av kommunegrensene kan bidra til å styrke virkemidler og hindre at utslippene flytter seg til nabokommunen.

Noen virkemidler og tiltak som kommunen råder over:

- Økonomiske virkemidler

- som miljødifferensierte parkeringstakster og bomtakster, tilskuddsordninger.

- Forbud og påbud

- som krav til nullutslippsdrosjer, fjerning av parkeringsplasser, mulig utvidelse i klimakrav til utbyggere i reguleringsplaner for nullutslippssoner.

- Fysisk tilrettelegging, omregulering, grønn prioritet

- som utbygging av ladeinfrastruktur og regulering av areal til energistasjoner, landstrøm / utslippsfri havn, fysisk tilrettelegging for sykkel og gange, gate- og arealplanlegging som reduserer transportbehov.

- Innkjøpskrav i anskaffelser

- som fossilfrie/utslippsfrie bygge- og anleggsplasser, massetransport, driftskontrakter (brøyting, feiing etc.), transport ved innkjøp av varer og tjenester, kollektivtrafikk, vei og sjø.

- Tiltak i egen virksomhet

- Aktivt eierskap

- i havner, energi- og avfallsanlegg, etc.

- Dialog med næringsaktører

- som byggeiere, entreprenører, industribedrifter

- Kommunikasjon, mobilisering, holdnings- skapende arbeid, utredninger, planer og piloter.

- Påvirke statlige rammebetingelser.

Veitrafikk står for en liten andel av Alver kommunes utslipp.

Foto: B. Ystebo/Wikimedia

Hvordan fordele utslipp?

Fordeling av utslipp mellom kommuner, aktører og sektorer kan gjøres på mange måter, og ulike perspektiver gir ulike innsikter.

Den mest vanlige måten er bruk av «territorielle utslipp». Utslippene som en kommune er ansvarlig for er da de som fysisk finner sted innenfor de geografiske kommunegrensene. Den kommunefordelte klimagasstatistikken fra Miljødirektoratet baserer seg på dette prinsippet. Det er noen unntak i statistikken, bl.a. at utslipp fra sjøfart inkluderer utslipp ut til 12 nautiske mil utenfor grunnlinjen. Utslipp fra lufttrafikk inkluderer bare utslipp for «landing and take-off»-fasene og opp til 3000 fot.

Ofte brukes «direkte utslipp» synonymt med «territorielle utslipp». Innenfor en sektorbasert tilnærming omfatter «direkte utslipp» de utslippene som fysisk skjer innenfor kommunens grenser, og hvor klimagassutslippene blir allokert til den utslippskilden/-sektoren der de fysiske utslippene faktisk finner sted.

Utslipp fordeles ofte mellom scope 1, scope 2 og scope 3. Scope 1 er direkte utslipp, scope 2 er indirekte utslipp fra energibruk og scope 3 er andre indirekte utslipp.

Utslipp i en kommune

Direkte utslipp

(Scope 1)

- Egne kjøretøy
- Egne fasiliteter

Indirekte utslipp

(Scope 2 og 3)

- Innkjøpt varme og energi
- Innkjøpte varer og tjenester

Indirekte utslipp

Indirekte utslipp kommer fra varer og tjenester som produseres utenfor kommunen, og er som regel langt større enn de direkte utslippene. Per i dag har norske kommuner i liten grad inkludert indirekte utslipp i klimabudsjettet sitt, men mange har et ønske om å i større grad ta hensyn til slike utslipp i sitt klimaarbeid.

Det kan være ressurskrevende å klare å anslå indirekte utslipp i tilfredsstillende grad. Det er imidlertid ikke til hinder for at kommunene tar hensyn til indirekte utslipp på andre måter, for eksempel ved å utvikle tiltak for indirekte utslipp i handlingsplaner, som følges opp i etablerte styringssystemer.

Elgsnes, Harstad kommune
Foto: CICERO

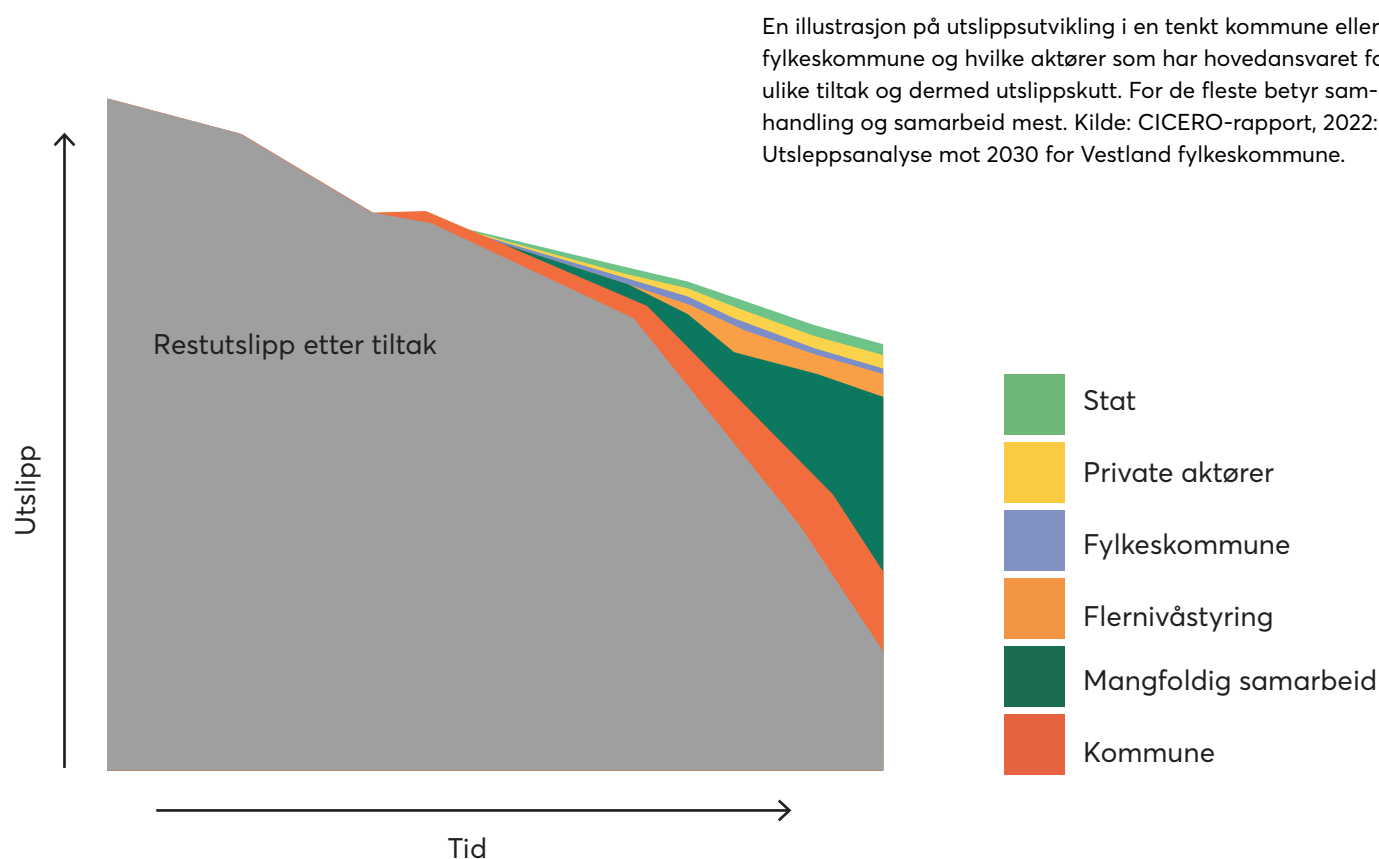

Flernivåstyring:

Utslippstiltak krever at stat, region og kommune drar i samme retning.

Mangfoldig samarbeid:

Samarbeid som i stor grad involverer private aktører, hvor for eksempel investeringsavgjørelser og gjennomføring ligger hos private virksomheter, men som er avhengige av offentlig stønad, regulering eller andre incentivordninger og rammevilkår.

Kilder:

- CICERO-rapport 2020: Utvikling av klimabudsjettarbeidet
- Miljødirektoratet: Utslipp av klimagasser i kommuner
- FNs klimapanel, sjette hovedrapport

Skrevet av:

- Borgar Aamaas, forsker II
- Hege Fantoft Andreassen, senior kommunikasjonsrådgiver
- Eilif Ursin Reed, kommunikasjonsrådgiver

cicero.oslo.no

Last ned digital versjon av faktaarket her.